

Jonášovo pozdní odpoledne

Příprava bohoslužby k Mezinárodním dnům proti rasismu – Jon 4

1. Uvedení

Ryba vyplivla Jonáše na nevlídný břeh a náš hrdina jde do nepřátelského města. Život nás vyplivl do náročného 21. století a naše cesta vede do neznáma.

Nakonec ovšem všechno dobře dopadlo – městu Ninive je odpuštěno a čtenář pomalu zavírá knihu, spokojen s výsledkem. Bůh se ukázal být Bohem celého světa – přírody i velkoměsta, námořnické chásky, hříšných a kajících Ninivanů, skočce, ryb, červů i domácích zvířat v Ninive. Dopadne to dobře i pro Jonáše, který se po svém zvyku ještě pohádá s Hospodinem a nechá ho čekat na odpověď? To je jediné, co zůstává otevřeno. Všechno tedy může ještě pro všechny dobře dopadnout.

Mezinárodní dny proti rasismu nám také ukazují, že všechno může ještě dobře dopadnout – ti, kdo se zdáli být nepřáteli, si porozumí, ti, kdo druhým ublížili, najdou cestu k omluvě a pyšní se zbaví své pýchy. Ninive je všade a každý z nás je Jonáš. Obrátí se Jonáš? Obrátíme se my? Všechno dobře dopadne i bez nás – a ještě to může všechno dobře dopadnout i s námi.

2. Kontexty

Citáty o Jonášovi:

Kniha Jonáš patřila v židovství vždy k nejpobulárnějším částem hebrejské bible. Tato malá dobrodružná novela je totiž psána ve formě podobenství, čímž se stává všem přístupnou: pro dítě to může být krásná pohádka, pro dospělého obraz jeho vlastního života na útěku před Bohem a pro židovské společenství paradigma jeho dějinného poslání, které se Izraeli nepodařilo vždy naplnit. ... Čas a věčnost, Izrael a národy, jednotlivci a dějiny světa, to vše se v něm zrcadlí. (Schalom ben Chorin: Jonáš – prorok naší doby).

Jonášova lekce zní: Nic není předepsáno, nic není zapečetěno, i Boží vůle lze změnit. I předepsaný trest může být pozastaven. Zde leží krása a velikost židovské tradice: Každá lidská bytost dostává novou šanci, další příležitost začít život znovu. (Eli Wiesel, Jonáš neboli lidská šance)

Ninive způsobilo Izraeli mnoho neštěstí: Žid Jonáš by rád zvěstoval pomstu a odplatu. Ale paradoxně je to právě Žid Jonáš, jenž zachránil Ninive. (ibid.)

Tak již neshlížejme s hrdým pohrdáním a touhou po zavržení bez lásky na tak mnoho cizích národů a lidí, které bychom rádi vyloučili z lidské společnosti. Ne, všichni jsou to lidé, od východu až po západ slunce. Ti, kteří Boha znají i ti, kteří ho neznají. Ti, kteří ho ctí v Kristu i ti, kteří ho znevažují ve zlatých a stříbrných obrazech. Všichni, kteří byli, jsou a budou, jsou Boží stvoření, jeho obrazy, jeho plémě, jeho děti. Všichni jsou naši bratři a sestry. Všem svítí jedno slunce a jeden měsíc. Všichni mají jednoho Otce. (Johan Kaspar Lavater (1741–1801), kázání o Jonášovi)

Kniha Jonáš je šokující příběh o možné nápravě nenapravitelného, o pokání, o obnově, o polidštění Ninive. (Emil Lange, Zlepšující se svět, 1967)

Jonáš v židovství – kromě výše uvedených citátů odkazujeme na stránky Tali – vzdělání pro židovský pluralismus [Visual Midrash | Jonah the Prophet – Visual Midrash](#)

Jonáš je dle židovské tradice nejobdávňější ze všech proroků – odváží se utíkat před Hospodinem, nechat se vrhnout do moře, Hospodinu vzdorovat či neodpovídat na jeho otázky. Když se, podle midraše, obyvatelé Ninive dozvěděli, že jim Hospodin odpustil, z radosti začali zpívat a tančit – a právě jejich radost vyvolala Jonášův hněv.

V synagoze se kniha Jonáš čte při odpolední modlitbě na Den smíření. Její otevřený závěr je doplněn slovy Mich 7, 18-20. Příběh tedy v tomto pojetí dobře končí i pro Jonáše, který dokáže přijmout to, že Hospodin je milostivý.

Jonáš v islámu je jediným biblickým písemným prorokem, který je v Koránu zmíněn jménem (arabsky Yunus). Nejobsáhlejší citát o Jonášovi v Koránu je v sůře 37, 138–147. Citáty z Koránu lze dohledat na tomto odkaze [Svatý Korán](#). Také pro muslimy je Jonášův příběh častým zdrojem inspirace. V hadisech najdeme převyprávěný Jonášův příběh, který je obsahově blízký biblickému, ovšem s některými odchylkami: např. časové údaje jsou přeházené – Jonáš je v břiše ryby 40 dní a nocí, obyvatele Ninive činí 3 dny pokání potom, co se nad městem objeví mrak naplněný ohněm. Příběh dobře končí – Jonáš se přistěhuje do města a žije spolu s jeho obyvateli, kteří se stali vzorem pokání celého města: „Bylo kdy město nějaké, které uvěřilo a jemuž pomohla víra jeho kromě lidu Jonášova? A když uvěřili, odvrátili jsme od nich v životě pozemském trest zahanbující a nechali jsme jim užívat ho po dobu určitou.“ (Súra 10, 98) Podle muslimské tradice je Jonášův hrob v mešitě proroka Jonáše v palestinském městě Halhul, ležícím na sever od Hebronu [Tomb of Prophet Yunus عليه السلام \(Jonah\) in Halhul – AtlasIslamica](#)

Jonáš v umění je velmi častým motivem. Připomeňme si zde například barokní kazatelny ve tvaru velryby, z jejíž tlamy káže kazatel – u nás např. v Mnichovicích, [26. 7. 2023: Kostel Narození Panny Marie, Mnichovice | Člověk a Víra](#), v Kratonohách [Soubor:Kostel sv. Jakuba Většího \(Kratonohy\) - kazatelna.jpg – Wikipedie](#) a v Bošilci [Kazatelna-v-kostele-sv-Martina-v-Bosilci.jpg \(3264×4928\)](#).

3. Výkladové poznámky

Kniha Jonáš je poučný příběh ve formě malého eposu či satirické novely. Používá historický materiál (proroka Jonáše syna Amitajova 2Kr 14,25 a hlavní město Asýrie Ninive) a je podobná jiným starověkým příběhům o mořských obludách, které pohltily a posléze živé vyvrhly své hrdiny. Používá řadu archetypálních prvků a je s oblibou vykládána hlubinně psychologicky jako příběh psychického stavu jednotlivce. Naším úkolem však bude příběh aktualizovat do současnosti v kontextu vnitřně zneprátené společnosti, rasismu i nepřátelství mezi národy (Asýrie byla úhlavním nepřitelem Severního Izraele a také ho zničila).

Kompozice celé knihy Jonáš ukazuje nejprve velikost světa (Jafo, Tašiš, moře), poté psychické stavy jednotlivce, nato velikost města Ninive, rozhovor, kdy se Hospodin věnuje jednotlivci, a nakonec končí opět univerzálním výhledem Hospodinovy litości. Na všech rovinách hraje důležitou roli živá i neživá příroda (ryba, červ, domácí dobytek, skočec, moře, větry, bouře a slunce).

V textu Jon 4 je důležité zaměřit se na Hospodinovu odpověď na Jonášovu protestní modlitbu. Je to odpověď třemi otázkami, jednou oznamovací větou a také konáním – nastrojením skočce a vysláním červa a žhavého východního větru. Vše kvůli přesvědčení jednoho Jonáše!

V 1 Smyslem prorockví je, aby se varování neuskutečnilo, protože se lidé odvrátí od zlé cesty. Úspěšný prorok je tedy prorok, na jehož slova nedošlo. To však Jonáš nedokáže pochopit. Hněvá se na Boží litości a milost (3,10).

V 2 Svůj hněv zdůvodňuje, že to věděl předem. Vyjádření pozitivních Božích vlastností se táhne celou hebrejskou Biblí jak červená nit Ex 34,6-7a, Nu 14,18a, Neh 9,17, Ž 86,15, 103,8, 145,8, Joel 2,13. Jonáš však tuto chválu přeformulovává na Boží kritiku: jak můžeš být tak milostivý vůči Ninive, které způsobilo tolik zla?

V 3 (a 8) Jonáš si přeje zemřít, inspirován zřejmě prorokem Eliášem (1Kr 19,4). Důvod pro to je však přesně protikladný, než byl Eliášův – ten chtěl zemřít, protože se Izraelci na jeho horlení *neobrátili*; Jonáš chce zemřít, protože se Ninivané po jeho kázání *obrátili*.

V 4 (a 9) Bůh se dvakrát stejně ptá, zda je dobře, že se Jonáš hněvá.

V 5 Jonáš zatvrzele mlčí a místo odpovědi odchází na východ od města. Pravděpodobně pochybuje o trvalosti pokání ninivských, a tak chce pozorovat jeho zánik.

V 6–8 Hebrejský keř *kikajon* je snad skočec obecný (*ricinus communis*), rostlina s velmi jedovatými semeny. Pokud uschla již po jednom dnu, zřejmě jedovatá semena nestačila dozrát. Snad i to mělo být podobenstvím pro Jonáše. Řecký překlad Bible a Korán vidí v této rostlině tykvi, jiné překlady svlačec či pro naše prostředí názorný lopuch (Bible21). Jonáš nachází cestu ze své zatvrzelosti – je mu líto rostliny, která žila jen jeden den.

V 10–11 Bůh zde vystupuje jako dobrý otcovský pedagog – dovedl Jonáše k lítosti, a nyní mu vysvětluje svou vlastní lítost: Lidé v Ninive jsou jako děti, nerozeznávají mezi dobrem a zlem. Když hřešili, činili tak z neznalosti a jejich pokání bylo upřímné a opravdové. Biblická hebrejšтина zde počítá v nejvyšších číslovkách, které zná – myriádách, desetitisících. Číslo 120 000 je vlastně 12 myriád, připomíná pokolení Izraele, a současně vyjadřuje počet celého lidstva. Kniha Jonáš tak není jen lekcí pro Jonáše o Božím odpuštění a milosti, ale také Boží prosbou čtenářů o dialog, lidskost a respektující chování přes hranice všech etnik, národů i náboženství.

4. Meditace nad textem Jon 4,1-11

Tato meditace byla vytvořena jako základ k přípravě kázání. Židovský, křesťanský i muslimský přístup k Jonášově příběhu rozvíjí základní kostru stručného příběhu vysvětlením myšlenkových mezer a aktualizací. Doporučujeme proto kazatelkám a kazatelům také aktualizovat text Jon 4 do konkrétní situace společenství, v nichž slouží.

Biblický text Jon 4 navrhujeme číst dramatizovaně v trojici vypravěč, Jonáš a Hospodin tak, aby čtení vrcholilo Hospodinovou otázkou, která je velmi působivá a nabízí prostor pro přemýšlení posluchačů.

Jonášův příběh má, stejně jako Ježíšovo podobenství o marnotratném synu (L 15), otevřený konec. Otec v podobenství o marnotratném synu představuje Boha, a tak je situace staršího syna z podobenství podobná situaci Jonášově. Oba se hněvají na Boha za odpuštění těm, kdo si to nezaslouží.

Jak na Hospodinova slova zareagoval rozhněvaný prorok Jonáš? Jak na otcova slova zareagoval rozhněvaný starší syn v Ježíšově podobenství? Ovlivnilo je to, co slyšeli? Porozuměli Božímu jednání? Smířili se s velkorysým Božím odpuštěním těm, kdo si to nezaslouží? Konec příběhu zůstává otevřený proto, abychom mohli vstoupili do role těch, kterým se Boží slitování a odpuštění jeví až příliš velkorysé.

Hospodin Jonáše pověřil úkolem, před kterým se prorok snažil utéct. Nejdřív k němu promlouval beze slov, skrze události, které Jonáš prožil při bouři na moři a pak v rybě, jež ho zachránila před utonutím. Nakonec Hospodin Jonáše přímo oslovuje a klade mu závažné otázky.

První otázka, kterou Hospodin Jonášovi klade, je podobná dotazu, který Hospodin položil Ábelovu bratru, Kainovi: „Proč jsi tak vzplanul?“ (Gn 4,6), když se Kain rozezřel kvůli nepřijetí jeho oběti. „Je dobře, že tak planeš?“ (Jon 4,4) - Jonáš se zase rozzlobil kvůli tomu, že Bůh ušetřil město Ninive (Jon 4,1).

V obou případech, u Kaina i Jonáše, Boží jednání vyvolává lidský hněv, hrozící že člověka zcela ovládne. Se zlobou, vstupující do vztahu mezi člověkem a Bohem se setkáváme i v případě staršího bratra v Ježíšově podobenství, který „se rozhněval a nechtěl vejít dovnitř do otcova domu. Otec vyšel a domlouval mu.“ (Lk 15,28)

Hospodin se snaží svými slovy člověka od jeho zloby osvobodit. V případě Kaina se to nepodařilo a dopadlo to špatně – z Kaina se stal první vrah. V případě Jonáše a staršího syna z Ježíšova podobenství nevíme, jak vše skončilo. Tímto koncem-nekoncem chce Bůh vést i nás k přemýšlení o našich postojích vůči jeho milosrdenství.

Hospodin je Bůh, kterého jímá lítost nad každým zlem (Jon 4,2). Ovšem tyto Hospodinovy vlastnosti se ukazují být zásadním problémem v okamžiku, kdy se takto Hospodin projevuje vůči nepřátelům Jonášova národa.

Hospodin je v bibli představen jako ten, kdo trestá i odpouští (srov. Na 1,2-3). Kdo se smilovává i plane hněvem. A my bychom možná chtěli, podobně jako Jonáš, aby Boží milosrdenství a slitování platilo nám a našim blízkým, a Boží hněv a tresty aby platily našim nepřátelům, kteří si Boží smilování a odpuštění podle nás nezaslouží. A podobně jako Jonáš můžeme být zklamaní nebo dokonce rozhněvaní na Boha, když nejedná podle našich představ. Můžeme trucovat jako Jonáš a jako starší syn z Ježíšova podobenství. Můžeme vyčítat Bohu to, že na světě není víc spravedlnosti. A také můžeme hledat potvrzení a ospravedlnění svých náboženských stanovisek a postojů podobně, jako Jonáš.

Nad Jonášem vyrostla přes noc rostlina, která mu poskytovala stín. To pro něj musel být důkaz toho, že Hospodin je na jeho straně, že s ním souhlasí a žehná mu. Stará se o něj, věnuje mu svoji péči a zájem. Muselo být příjemné hovět si ve stínu Boží péče. Ta rostlina vyrostla zázračně rychle a zrovna tam, kde si Jonáš udeřal přístřešek. To je jasný důkaz Boží přízně. Jonáš z ní měl velkou radost, která

vystřídala jeho hněv. Zázračný růst rostliny patrně interpretoval tak, že si ho Bůh chce udobřit. No dobře tedy, Jonáš se už na Boha nehněvá. Lebedí si ve stínu Boží přízně a raduje se.

Jenže kytky druhý den uschla. Nejen, že bezbožníci v Ninive si žijí dál, ale zhroutil se i jasný důkaz Boží přízně vůči Jonášovi. Ten má pocit, že mu nic nevychází. Jonáš znovu plane hněvem až k smrti. A Hospodin k němu znovu promlouvá a chce, aby se do něj Jonáš vcítil. „*Tak tobě je líto rostliny, se kterou jsi neměl žádnou práci, a mně by nemělo být líto toho velkého města Ninive, ve kterém žije více než 120 000 lidí a spousta zvířat?*“ Hospodin se zde představuje jako ten, kdo má zájem o celé své stvoření. Nejen o Jonáše a o svůj národ Izrael, ale o všechny lidi a všechny tvory. Hospodin není jen Bohem jednoho národa, ale všech.

V Jonášově příběhu vládne Bůh celému světu – moři, větru, červu, rybě, ale nedokáže ovládnout Jonášovu náladu. Jonáše se může snažit jen přemluvit. Jonáš dobře zná dogmatiku, ví, že Hospodin je plný slitování a nanejvýš milosrdný, jako to poznal už Mojžíš (Ex 34,6-7a). Jenže právě to Jonášovi vadí, a tak tento krásný citát uvádí ironicky. Každý má svou představu o Bohu, a ta se pak stává jeho bohem, jak by řekl Luther. Kniha o falešných představách o Bohu Karla Frielingsdorfa se v originále jmenuje „*Démonické představy Boha*“. Jonášova démonická představa Boha je, že ani nemá cenu mluvit o morálce, když pak Bůh stejně všechno odpouští, nikoho nepotrestá a z člověka pak dělá tluchubu. Ubohý Jonáš je pak v zajetí své statečnosti a přísnosti, potřebuje se hněvat a nemůže se spolu s ninivskými radovat. Všemohoucí Bůh je najednou bezmocný a snaží se jen oblomit zatvrzelá lidská srdce svými slovy. Otec v příběhu se snaží přemluvit staršího syna k radosti. Bůh se snaží přemluvit Jonáše. Bůh se snaží přemluvit i nás, posluchače Jonášova příběhu. Dokážeme přijmout to, že Bůh je zde pro všechny, že je milostivý a že se z toho máme radovat?

5. Liturgie a modlitby

Biblické texty

Čtení evangelia: Lk 6,27-42 nebo Lk 15,1-3.11-32, epištolní čtení: 1Tm 1,12-17, poslání: Mich 7,18-20

Návrhy písni

Svítá: 348 – Ty víš, jak to bolí, 119 – Jedno jsme v Duchu svatém, 359 – V království Božím místa dost
Nový evangelický zpěvník (NEZ): 204 – Má duše Boha velebí, 401 – Za ty, kdo hladem trpí a bídou
Zpěvník ČČSH: 291 – Dej nám moudrost, odvahu (NEZ 406), 296 – Učiň mne Pane nástrojem (EZ 399),
294 – Pane, dej ať nás nic už nerozdvojí (NEZ 689)

Zpěvník Svítá: 54 – Jonáš

Ella Fitzgerald, Louis Armstrong: It Ain't Necessarily So <https://www.youtube.com/...0LA>

Úvodní modlitba

Pane Bože,

světlo života přináší do naší každodennosti svůj smír, odpuštění a lásku. Děkujeme ti, že přicházíš i tam, kde už tě naše srdce nečeká. Děkujeme ti, že tvé milosrdenství se může dotknout tam, kam se svým zrakem nedohlédneme. Pane, ty znáš bol celého světa, bol a trápení každého člověka, které pramení z krutosti, neporozumění, křivd a běd. Bože, prosíme zasáhni a ošetři všechny důsledky konaného zla. Prosíme, vstupuj do situací v našich životech se svou konkrétností. Vlož se do našich situací, kdy nevíme, co s tím. Prosíme, odklánej události, které podporují agresi a zatvrzelost lidských srdcí. Prosíme o eliminaci projevů zla, které se nás snaží zahnat do klece strachu a nasadit nám okovy lži. Prosíme ujišťuj nás svou láskou, radostí a pokojem, že nepatříme světu zla, válkám ani všem bouřím světa, nenažrané moci, ale tobě.

Prosíme, daruj nám doteky svého milosrdenství, proměny k dobru našich srdcí, myslí, činům, abychom se přestali bát a nenechali se ochromovat tváří krutosti. Prosíme dej, ať v tom všem dění okolo nás máme odvahu a sílu šířit lásku k bližnímu, zastávat se potřebných, přicházet k tobě, otvírat ti svá srdce a pouštět tě do bolestí našeho nitra. Pane Bože, ty slyšíš nárek svého lidu a ty jediný jej umíš všechnen utěšit. Prosíme tě, přijď se svou útěchou, se svou záchranou.

Duchu svatý, vanoucí všemi směry, ty sjednocuješ, ty pečuješ, ty se přimlouváš za všechnen lid. Prosíme přijď a povzbud' nás, naši mysl i naše srdce, ať se nechvěje, ale překypuje vděčností a chválou.

Modlitba po kázání s vyznáním vin

Pane,

oslovuješ nás svými otevřenými otázkami.

Ježíši Kriste,

celý Tvůj život pro nás zůstává otázkou milosrdenství, odpuštění, smíření.

Ty sám jsi trpěl naším vzájemným rozdělením,

trpěl jsi naší zlobou, odsuzováním, násilím,

lhostejností i špatnými představami o Tvé vůli.

Jak odpovědět na dar Tvého života, který jsi pro nás vydal až do krajnosti?

A nejen pro nás, ale i pro ty,

kterým jsme Tvoje přijetí až dodnes upírali...

Před tebou, Pane, vyznáváme svůj hřích.

*Potvrďme své vyznání společně a hlasitě slovem: **Vyznávám.***

Ježíši Kriste,

věříme, že Tvé smíření znamená víc než naše rozdělení,

věříme, že Tvé milosrdenství přemáhá tvrdost našich srdcí,

věříme, že Tvůj pokoj přichází jako odpověď na naše konflikty,

věříme, že nás i navzdory naší uzavřenosti přijímáš.

Tvůj život je vítězstvím nad smrtí.

Oslovil jsi nás, Pane, a my Ti věříme.

*Potvrďme svou víru společně a hlasitě slovem: **Věřím.***

Ježíši Kriste,

Přemohl jsi i naše představy o Tobě a o Tvé vůli.

Osvobozuješ nás i od nich.

A dáváš nám šanci vykročit z bludných kruhů,

vyjít si vzájemně naproti,

riskovat setkání

a najít se znovu či docela nově ve Tvém Duchu.

*Také rozhodnutí odpustit potvrďme společně a hlasitě slovem: **Odpouštím.***

Slovo milosti: J 3, 16-17

Přímluvná modlitba

Hospodine, na základě tvého slova i tvého milostivého konání pro každého člověka:

Prosíme tě, vyslyš nás.

Když voláme za všechny, kteří jsou na straně ponižovaných a opomíjených:

Prosíme tě, vyslyš nás.

Když prosíme za organizace, které se zasazují za hájení práv všech lidí bez rozdílu:

Prosíme tě, vyslyš nás.

Nauč nás přijímat každého člověka a nedělat rozdíly mezi lidmi (Jk 2,1).

Prosíme tě, vyslyš nás.

Když se přimlouváme za odvahu být na straně těch, kteří zažívají nenávist ke svému národu, ke své rase nebo své etnické skupině:

Prosíme tě, vyslyš nás.

Dej nám hlubokou vnímavost být pozorní a citliví ke každé formě nenávisti a ponižování.

Prosíme tě, vyslyš nás.

Pomoz nám otvírat svá ústa za práva všech slabých. (Př 31, 8.9)

Prosíme tě, vyslyš nás.

Když voláme za lidi všech náboženství, aby mohli žít ve svobodě vyznání a nemuseli zažívat nátlak ani diskriminaci:

Prosíme tě, vyslyš nás.

Ty dáváš zemdlému sílu a dostatek odvahy bezmocnému (Iz 40,29).

Literatura

Col.: Predigtmeditationen im christlich-jüdischen Kontext, Zur Perikope 5, Studium in Israel, Berlin 2022

Col.: Starý zákon, Dvanáct proroků, Kalich Praha 1968

Hošek Pavel: Jonáš, Denodenně, Biblion 2023

Hrbek Ivan: Korán, Odeon, Praha 1991

Simon Uriel: Jona, Ein jüdischer Kommentar, SBS 157, Stuttgart 1994

Steffen Uwe: Die Jona-Geschichte, Ihre Auslegung und Darstellung im Judentum, Christentum und Islam, Neukirchener 1994

(Meditaci připravil kroužek hebrejštiny ve složení: Petra Náhlovská, Filip Němeček, Mariana Sláviková, Lukáš Klíma, Jan Švoma, Michal Vogl, Mikuláš Vymětal.)

54/iv. Jonáš

LUDEK REJCHRT

1. „Už se tě-ším, Pa - ne! Tvo - je pom - sta vzpla - ne, jak jsi řek!
Ni - ni - ve zlé by - lo. Ko - nec za - slou - ži - lo v pla - me - nech!“

Refrén
Jo - ná - ši! Jo - ná - ši! Jo - ná - ši!

2.
Jonáš marně čekal.
Zlobil se a vztekal:
proč tu byl?
Vždyť Bůh místo trestu
prosícímu městu
odpustil.

Ref.

3.
»Proč se tolik hněváš?
Že už břečťan nemáš,
jenž tu rost?
Byl to strom, ne děti.
Stromu líto je ti
víc než dost?«

Ref.

4.
»Mně je líto lidí.
Láska jinak vidí,
nežli msta.
Kde se člověk sklání,
tam mé slitování
vyrůstá.«

Ref.

LUDEK REJCHRT